

RUTS

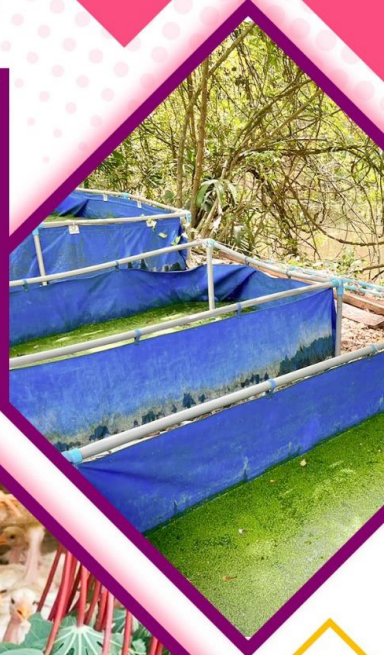
มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคล
ศรีวิชัย

สวทช.
NSTDA

คู่มือ

แนวปฏิบัติ

อาหารและการจัดการโปรแกรมอาหาร
สำหรับไก่พื้นเมือง

คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ได้รับทุนสนับสนุนจาก

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)

คำนำ

คู่มือแนวปฏิบัติอาหารและการจัดการโปรแกรมอาหารสำหรับไก่พื้นเมือง จัดทำขึ้น โดยรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง ทั้งจากเอกสารงานวิชาการ งานวิจัย ตลอดจนข้อมูลจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองต้นแบบของสถานีเรียนรู้ด้านการเกษตร การผลิตไก่พื้นเมืองไทย (Training Hub for Thai Native Chicken Production) ภายในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการโปรแกรมอาหารสำหรับไก่พื้นเมืองที่มีประสิทธิภาพ สำหรับเกษตรกร นักวิจัย นักวิชาการ บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจทั่วไป เพื่อเป็นคู่มือด้านอาหารและการจัดการโปรแกรมอาหารสำหรับไก่พื้นเมือง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในยุคปัจจุบัน เพื่อเพิ่มโอกาสในการขยายการผลิตที่มีมาตรฐาน เป็นแนวทางในการปฏิบัติด้านการผลิตไก่พื้นเมืองต่อไป

คู่มือฉบับนี้ ประกอบไปด้วยข้อมูล วัตถุดิบอาหารสัตว์สำหรับไก่พื้นเมือง วัตถุดิบอาหารประเภทให้พลังงาน วัตถุดิบอาหารประเภทให้โปรตีน วัตถุดิบอาหารประเภทแร่ธาตุและวิตามิน อาหารเสริมสำหรับไก่พื้นเมือง ความต้องการอาหารในไก่พื้นเมือง วิธีการคำนวณสูตรอาหารไก่พื้นเมือง ขั้นตอนการผสมอาหารไก่พื้นเมือง วิธีการผสมอาหารสัตว์ ข้อปฏิบัติในการผสมอาหารด้วยมือ และการจัดการโปรแกรมอาหารสำหรับไก่พื้นเมือง

อาหารและการจัดการ โปรแกรมอาหาร

สำหรับไก่พื้นเมือง

บทนำ

ไก่พื้นเมือง (native chicken) เป็นสัตว์เลี้ยงคู่เกษตรกรไทยในทุกภูมิภาค เป็นแหล่งอาหารโปรตีนประจำบ้านและเป็นสัตว์เลี้ยงสวยงาม มีจุดเด่นด้านต้านทานโรค เหมาะสมต่อการเลี้ยงและการจัดการแบบหลังบ้านแต่มีจุดด้อยในด้านการเจริญเติบโตช้า มีประสิทธิภาพการใช้อาหารต่ำ (อัตราการผลิตอาหารเป็นน้ำหนักมีค่าสูง) และมีความสามารถในการให้ไข่น้อย ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มปริมาณการผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการในการบริโภค ซึ่งในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากสถิติปริมาณไก่พื้นเมืองไทยพบว่า ในปี 2553 มีไก่พื้นเมืองจำนวน 70.8 ล้านตัว และจากการสำรวจในปี 2562 และปี 2563 พบว่ามีจำนวน 74.96 และ 82.13 ล้านตัว โดยมีอัตราการเพิ่มปริมาณการผลิตประมาณ 16 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ จากราคาไก่พื้นเมืองที่สูงกว่าราคาไก่เนื้อ 2-3 เท่า โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลที่มีความการใช้ไก่พื้นเมืองสูงทำให้ต้องมีการปรับปรุงสายพันธุ์และคัดเลือกไก่พื้นเมืองไทย ให้มีอัตราการเจริญเติบโตที่ดีขึ้น พัฒนาระบบการเลี้ยง การจัดการให้น้ำและอาหาร และระบบการเลี้ยงในเชิงการค้าเพื่อสร้างรายได้ทดแทนการเลี้ยงแบบเดิม แต่อย่างไรก็ตามในการเลี้ยงสัตว์ต้นทุนในการผลิตหลักประมาณ 60-70 เปอร์เซ็นต์ เป็นต้นทุนค่าอาหาร ซึ่งในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองก็เช่นกัน ถึงแม้ว่าไก่พื้นเมืองจะมีความสามารถในการหาอาหารกินเองตามธรรมชาติได้ แต่เมื่อเป็นการเลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพ เลี้ยงไก่ในจำนวนมาก อาหารในธรรมชาตินั้นไม่เพียงพอ การผลิตอาหาร หรือการประกอบสูตรอาหารเพื่อใช้เลี้ยงไก่ โดยมีสารอาหารตรงกับความต้องการของไก่ในแต่ละระยะจึงมีความสำคัญ ดังนั้นคู่มือฉบับนี้จัดทำเพื่อให้ความรู้ในการประกอบสูตรอาหารให้ตรงกับความต้องการของไก่พื้นเมือง โดยเน้นการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นภาคใต้

วัตถุดิบอาหารสัตว์สำหรับไก่พื้นเมือง

วัตถุดิบอาหารสัตว์ หมายถึง สารใดก็ตามที่เกิดจากแหล่งธรรมชาติหรือสังเคราะห์โดยวิธีการทางเคมีหรือชีววิทยา ซึ่งมีคุณค่าทางโภชนาการแก่สัตว์ ซึ่งจะเป็นแหล่งของสารอาหารต่าง ๆ ซึ่งวัตถุดิบแต่ละชนิดมีปริมาณความเข้มข้นของสารอาหารที่แตกต่างกัน ดังนั้นการประกอบสูตรอาหารเพื่อให้ไก่ได้รับสารอาหารครบถ้วนตรงกับความต้องการจึงจำเป็นต้องนำเอาวัตถุดิบอาหารสัตว์หลากหลายชนิดมาผสมรวมกันในสัดส่วนที่พอเหมาะ ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์เพื่อหาปริมาณโภชนะต่าง ๆ ในวัตถุดิบอาหารสัตว์เหล่านั้น โดยวัตถุดิบอาหารที่จะนำมาประกอบสูตรอาหารสามารถแบ่งแยกวัตถุดิบที่มีการใช้กันมากเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1 วัตถุดิบอาหารประเภทให้พลังงาน

แบ่งได้ตามแหล่งที่มาได้ 2 ประเภท ได้แก่ พวกแหล่งที่มาจากพืช เช่น เมล็ดธัญพืช พืชหัว หรืออาจเป็นกลุ่มพลังงานสูง (น้ำมันพืช) และสัตว์ (ไขมันสัตว์) โดยวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่นิยมนำเป็นส่วนประกอบในอาหารสัตว์ปีก ได้แก่

1.1 ข้าวโพด

จัดเป็นเมล็ดธัญพืชที่นิยมใช้และมีปริมาณมากที่สุดในการประกอบสูตรอาหารสัตว์ปีก เนื่องจากข้าวโพดมีสารสีเหลืองเข้มพวกแซนโทฟิลล์ จากการมีสารเบตา-แคโรทีนเป็นส่วนประกอบสำคัญซึ่งจะส่งผลทำให้บริเวณผิวหนังของสัตว์ปีก เช่น ไก่กระทงหรือไก่ทองมีสีเหลือง รวมทั้งมีผลทำให้ไข่แดงมี สีเหลืองเข้มมากขึ้น โดยปกติแล้วข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีโปรตีน 8.6 เปอร์เซ็นต์ และ 3,370 กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัม นอกจากนี้ไขมันในข้าวโพดยังประกอบด้วยกรดไขมันชนิดจำเป็น ซึ่งได้แก่ กรดไขมันลิโนเลอิก ปริมาณ 2.2 เปอร์เซ็นต์ ข้าวโพดที่เหมาะสมต่อการใช้เป็นอาหารสัตว์ปีกนั้น ต้องผ่านการบด ไม่ควรมีแมลง ไม่มีเชื้อรา และไม่มีสิ่งปนปลอม ได้แก่ ชังข้าวโพด แกลบ และหินฝุ่น ซึ่งสามารถสร้างสารพิษอะฟลาท็อกซิน (Aflatoxin) สารพิษดังกล่าวมีผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์ปีกได้

รูปที่ 1 เมล็ดข้าวโพด

1.2 รำข้าว

เป็นผลพลอยได้จากการสีข้าว สามารถแยกได้หลายชนิด เช่น รำหยาบ รำละเอียด และรำสกัดน้ำมัน โดยรำหยาบ มีโปรตีนประมาณ 4–7 เปอร์เซ็นต์ ไขมัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และมีเยื่อใยประมาณ 25–39 เปอร์เซ็นต์ มีค่าพลังงานใช้ประโยชน์ได้ประมาณ 800–1,300 กิโลแคลลอรีต่อกิโลกรัม รำละเอียดมีโปรตีนประมาณ 12 เปอร์เซ็นต์ ไขมันประมาณ 12–13 เปอร์เซ็นต์ พลังงานใช้ประโยชน์ได้ 2,980 กิโลแคลลอรีต่อกิโลกรัม มีเยื่อใยประมาณ 13–15 เปอร์เซ็นต์ เป็นแหล่งของโอเอมีน ในอาเซียน และกรดไขมันที่จำเป็นได้แก่ Linoleic acid ใช้ในอาหารไก่กระทงได้ไม่เกิน 20 เปอร์เซ็นต์ ใช้ในอาหารไก่ไข่และไก่ฟัว-แม่พันธุ์ได้ไม่เกิน 30% เนื่องจากมีเยื่อใยสูงและจะทำให้อาหารมีความฟามมากเกินไป ในขณะที่รำสกัดน้ำมัน คือ รำข้าวที่ผ่านกระบวนการสกัดเอาน้ำมันออกแล้ว มักนิยมใช้ในโรงงานผลิตอาหารสัตว์ และฟาร์มปศุสัตว์ เนื่องจากในรำสกัดน้ำมันมีไขมันอยู่ในระดับต่ำไม่ถึง 1 เปอร์เซ็นต์ ส่งผลให้รำสกัดน้ำมันสามารถเก็บไว้ใช้ได้นานขึ้น โดยไม่เหม็นหืน เมื่อเปรียบเทียบกับรำละเอียด ซึ่งรำสกัดน้ำมันมีพลังงานใช้ประโยชน์ได้ 2,500 กิโลแคลลอรีต่อกิโลกรัม แต่มีปริมาณโปรตีนที่สูง คือ 16–17 เปอร์เซ็นต์ มีเยื่อใยไม่เกิน 14 เปอร์เซ็นต์

รูปที่ 2 รำข้าว

1.3 ปลายข้าว

เป็นวัตถุดิบให้พลังงาน เป็นพวกจมูกข้าวหรือคัพพะเป็นส่วนใหญ่ อาจมีรำข้าวปนมาด้วย ปลายข้าวมีโภชนะย่อยได้สูงเท่ากับเมล็ดธัญพืช มีโปรตีนสูงกว่า โปรตีน 8.7 เปอร์เซ็นต์ พลังงานใช้ประโยชน์ได้ 2,900 กิโลแคลลอรีต่อกิโลกรัม สามารถใช้แทนข้าวโพดในอาหารสัตว์ปีกได้ 100 เปอร์เซ็นต์ ถ้าใช้ปลายข้าวมาก ทำให้ผิวหนังซีด ไข่แดงซีดลง เนื่องจากขาดสารสีพวกแซนโทฟิลล์

รูปที่ 3 ปลายข้าว

1.4 ข้าวเปลือก

มีเยื่อใยค่อนข้างสูง ในไก่สามารถใช้ทั้งเมล็ดได้ และสามารถใช้นิรูปข้าวเปลือกบดได้ สามารถใช้เลี้ยงสัตว์ทดแทนปลายข้าวและรำในสูตรอาหารได้ มีโปรตีน 8 เปอร์เซ็นต์ พลังงานใช้ประโยชน์ได้ประมาณ 3,100 กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัม

รูปที่ 4 ปลายข้าว

1.5 ข้าวฟ่าง

เป็นวัตถุดิบอาหารประเภทแป้งที่ให้พลังงานใกล้เคียงกับข้าวโพด กล่าวคือมีพลังงานใช้ประโยชน์ได้ประมาณ 3,250 กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัมและโปรตีนประมาณ 11.8 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งสูงกว่าข้าวโพด มีปริมาณกรดอะมิโนที่จำเป็นเช่น ไลซีน และเมทไธโอนีน ต่ำกว่าข้าวโพด การใช้ข้าวฟ่างทดแทนข้าวโพด หรือปลายข้าวในสูตรอาหารจะต้องระมัดระวังการปรับสูตรอาหาร

รูปที่ 5 ข้าวฟ่าง

ที่มา : <https://www.omshreegroup.com/products/d0a6d08d-fb71-490e-92c9-1a24a390088d>

1.6 มันสำปะหลัง/มันเส้น

เป็นวัตถุดิบประเภทพลังงานชนิดหนึ่ง ที่สามารถทดแทนวัตถุดิบอาหารพลังงานชนิดอื่นได้ มันสำปะหลังในสภาพแห้ง (มันเส้น) ประกอบด้วยด้วย โปรตีน 2.5 เปอร์เซ็นต์ พลังงานใช้ประโยชน์ได้สำหรับสัตว์ปีกประมาณ 3,500 กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัม แต่หัวมันสำปะหลังในรูป หัวมันสดยังมีสารพิษ คือ กรดไฮโดรไซยานิด (HCN) ในระดับสูงซึ่งเป็นอันตรายต่อตัวสัตว์ก่อนจะนำมันสำปะหลังมาใช้เลี้ยงสัตว์ต้องลดสารพิษ ด้วยการสับและตากแห้ง (มันเส้น) ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้มากที่สุดในการนำมันสำปะหลังมาใช้เลี้ยงสัตว์ เนื่องจากมันเส้นมีโปรตีนต่ำมากประมาณ 1.5–2.5 เปอร์เซ็นต์ การใช้มันเส้นทดแทนข้าวโพดหรือปลายข้าวในสูตรอาหารสำหรับสัตว์ปีกจึงจำเป็นต้องเพิ่มระดับของวัตถุดิบอาหารโปรตีนสูง เช่น กากถั่วเหลืองหรือปลาป่นให้สูงขึ้น

รูปที่ 6 มันสำปะหลัง/มันเส้น

1.7 ต้นสาคุ

เป็นพืชท้องถิ่นขึ้นตามธรรมชาติในภาคใต้ ส่วนที่สามารถนำมาใช้เป็นอาหารสัตว์ได้ คือส่วนแกนกลางลำต้น โดยการนำมาตัดเป็นท่อน ๆ และผ่าซีก แล้วชูดเอาเฉพาะเนื้อเยื่อในลำต้นมาฝึ้งแดดให้แห้ง เก็บไว้ผสมกับวัตถุดิบอาหารชนิดอื่น ๆ หรือจะให้กินสดก็ได้ ซึ่งมีแป้งมาก จัดเป็นแหล่งพลังงาน มีโปรตีน 1-2 เปอร์เซ็นต์

รูปที่ 7 ต้นสาคุ

ที่มา : <http://srddi.yru.ac.th/bcqy/page/755/%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%B9.html>

1.8 ไขมันสัตว์

นิยมใช้เป็นวัตถุดิบในการผสมในสูตรอาหารสัตว์ที่สำคัญได้แก่ ไขวัว น้ำมันหมู ไขมันจากสัตว์ปีก และไขมันปลา มีพลังงานใช้ประโยชน์ได้ประมาณ 7,100-8,500 กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัม ย่อยและการใช้ประโยชน์ไว้จึงต่ำกว่าน้ำมันพืช ไขวัว เป็นวัตถุดิบประเภทไขมันที่นิยมใช้มากในสูตรอาหารสัตว์ปีก แต่ในปัจจุบันการใช้ไขวัวมีแนวโน้มการใช้ลดลงแต่มีใช้ในลักษณะของน้ำมันผสมไขวัว

รูปที่ 8 ไขมันวัว

ที่มา : <https://draxe.com/nutrition/tallow/>

1.9 น้ำมันพืช

ที่นิยมใช้เป็นวัตถุดิบในสูตรอาหารสัตว์ที่สำคัญได้แก่ น้ำมันปาล์ม น้ำมันถั่วเหลือง น้ำมันมะพร้าว น้ำมันเมล็ดทานตะวัน น้ำมันพืชให้ค่าพลังงานใช้ประโยชน์ได้โดยเฉลี่ย 8,300–8,800 กิโลแคลต่อกิโลกรัม และมีส่วนประกอบของกรดไขมันไม่อิ่มตัวสูงจึงจำเป็นต้องเสริมสารกันหืน

รูปที่ 9 น้ำมันพืช

ที่มา : <https://www.alfalaval.co.th/industries/food-dairy-beverage/food-processing/fat-and-oil-processing/palm-oil-processing/>

2 วัตถุดิบอาหารประเภทให้โปรตีน

แบ่งได้ตามแหล่งที่มาได้ 2 ประเภท ได้แก่ พืชแหล่งที่มาจากพืชและสัตว์เช่นเดียวกับอาหารให้พลังงาน

2.1 ปลาป่น

ผลิตจากปลาขนาดเล็กหลายชนิดผสมกันเรียกว่า ปลาเป็ด ปลาป่นที่ดีควรมีสีน้ำตาลออกเหลือง โปรตีนไม่น้อยกว่า 50–60 เปอร์เซ็นต์เนื่องจากปลาป่นมีราคาค่อนข้างสูง ต้องระมัดระวังการปลอมปน เปลือกหอยบด ยูเรีย ขนไก่ป่นและทรายละเอียด

รูปที่ 10 ปลาป่น

ที่มา : https://en.wikipedia.org/wiki/Fish_meal#/media/File:Fishmeal_powder.jpg

2.2 เนื้อป่น เนื้อและกระดูกป่น

เนื้อป่นเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ได้จากการป่นเนื้อหรือเศษเนื้อที่เหลือทิ้งจากโรงงานฆ่าสัตว์ โปรตีนสูงกว่า 55 เปอร์เซ็นต์

รูปที่ 11 เนื้อป่น เนื้อและกระดูกป่น

ที่มา : https://en.wikipedia.org/wiki/Meat_and_bone_meal#/media/File:Meat_and_bone_meal.jpg

2.3 ขนไก่ป่น

ขนไก่ป่นชนิดที่ผ่านการย่อยสลายมีโปรตีนสูงประมาณ 75–80 เปอร์เซ็นต์ แต่การใช้ประโยชน์ได้ในสัตว์ต่ำ และหากเป็นขนไก่ดิบ ไม่สามารถใช้เป็นอาหารสัตว์ได้

รูปที่ 12 ขนไก่ป่น

ที่มา : <https://www.feedipedia.org/node/213>

2.4 กากถั่วเหลือง

เป็นวัตถุดิบอาหารโปรตีนจากพืชที่เป็นผลพลอยได้จากโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตน้ำมันถั่วเหลือง โดยกากถั่วเหลืองที่อัดหรือสกัดน้ำมันออกด้วยสารเคมีทำให้น้ำมันเหลืออยู่น้อย มีโปรตีนเฉลี่ยสูง 44–50 เปอร์เซ็นต์

รูปที่ 13 กากถั่วเหลือง

2.5 กากถั่วลิสง

เป็นวัตถุดิบอาหารโปรตีนจากพืชที่เป็นผลพลอยได้จากโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตน้ำมันถั่วลิสง เหมือนกับน้ำมันเหลือง โดยกากถั่วลิสงที่อัดหรือสกัดน้ำมันออกด้วยสารเคมีทำให้น้ำมันเหลืองอยู่น้อยมีโปรตีนเฉลี่ยสูง 45 เปอร์เซ็นต์ แต่คุณภาพของโปรตีนด้อยกว่ากากถั่วเหลือง

รูปที่ 14 กากถั่วลิสง

ที่มา : <https://www.compostwerks.com/organics/soil-amendments/product/66-peanut-meal-8-1-2-50-pound-bag>

2.6 กากปาล์มน้ำมัน

เป็นผลพลอยได้จากขบวนการผลิตน้ำมันปาล์มกากปาล์มที่ผลิตได้เป็นส่วนที่ได้จากการกะเทาะเอาเปลือก ซึ่งเป็นเส้นใยหุ้มเมล็ดและกะลาออกหมดแล้ว จึงนำส่วนเนื้อในที่เหลือมาบีบน้ำมันกากชนิดนี้มีโปรตีนประมาณ 18 เปอร์เซ็นต์

รูปที่ 15 กากปาล์มน้ำมัน

2.7 กากมะพร้าว

เป็นผลพลอยได้จากการสกัดน้ำมันมะพร้าวของโรงงานผลิตน้ำมันพืช ได้จากการหีบและการสกัด มีโปรตีนประมาณ 18–21 เปอร์เซ็นต์ พลังงานใช้ประโยชน์ได้ประมาณ 2,800 กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัม

รูปที่ 16 กากมะพร้าว

2.8 ใบกระถินปน

ได้จากการเอาใบกระถินมาทำให้แห้งแล้วนำไปบด ใบกระถินปนที่ขายในท้องตลาดมีกิ่งก้านปน จะมีโปรตีนประมาณ 14–30 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ในใบล้วนจะมีโปรตีน 30–33 เปอร์เซ็นต์

รูปที่ 17 ใบกระถินปน

ที่มา : <http://www.taweepol.com/product/8/%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%96%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%9B%E0%B9%88%E0%B8%99>

3 วัตถุดิบอาหารประเภทแร่ธาตุและวิตามิน

ซึ่งปกติในวัตถุดิบอาหารจะมีส่วนประกอบของวิตามินและแร่ธาตุอยู่แล้ว แต่อาจมีอยู่ในปริมาณน้อยกว่าความต้องการของไก่หรือมีอยู่สูงแต่ไก่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้จึงมีการเสริมวัตถุดิบดังต่อไปนี้ในสูตรอาหาร ได้แก่

3.1 กระดูกป่น

เป็นผลพลอยได้จากโรงฆ่าสัตว์เป็นแหล่งแคลเซียม ประมาณ 24–26 เปอร์เซ็นต์ และฟอสฟอรัส 12–13 เปอร์เซ็นต์ แต่ต้องระวังการปลอมปนเปลือกหอยและหินฝุ่น

รูปที่ 18 กระดูกป่น

ที่มา : <https://globalanimalsfeed.com/product/meat-bone-meal/>

3.2 ไดแคลเซียมฟอสเฟส

ทำมาจากกระดูกและหิน เป็นแหล่งแคลเซียม ประมาณ 24–25 เปอร์เซ็นต์ และฟอสฟอรัส 14–18 เปอร์เซ็นต์

รูปที่ 19 ไดแคลเซียมฟอสเฟส

ที่มา : <https://www.jsfert.net/cms/a/49.html>

3.3 เปลือกหอยป่น

ทำจากเปลือกหอยนางรมและหอยกาบ เป็นแหล่งแคลเซียมเพียงอย่างเดียว มีปริมาณแคลเซียมประมาณ 37–38 เปอร์เซ็นต์

รูปที่ 20 เปลือกหอยป่น

ที่มา : <https://feed-manufacturer-224.business.site/posts/7119716788008798911>

3.4 เกลือแกง

เป็นแหล่งโซเดียมและคลอไรด์ ในสูตรอาหารไก่จะใส่เกลือแกงในสูตรอาหาร 0.35–0.5 เปอร์เซ็นต์

รูปที่ 21 เกลือแกง

3.5 ฟอสฟอรัส

ซึ่งจะส่วนผสมของโภชนาการปริมาณน้อยได้แก่ แร่ธาตุ วิตามิน ฯลฯ ถูกผสมกับวัตถุดิบบางชนิดก่อน หลังจากนั้นจะนำเข้ามาผสมกับวัตถุดิบอื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้เพราะอาหารที่มีปริมาณน้อยหากไม่เจือจางก่อนจะผสมกับวัตถุดิบอื่นไม่ทั่วถึง โดยจะใช้ในปริมาณ 0.35–0.5 เปอร์เซ็นต์

รูปที่ 22 พรีเม็กซ์

ที่มา : <https://www.indiamart.com/proddetail/vitamin-premix-12451122855.html>

3.6 กรดอะมิโนสังเคราะห์

เป็นการเสริมกรดอะมิโนบางชนิดที่สัตว์ต้องการในปริมาณสูงและในวัตถุดิบอาหารมีในปริมาณที่ไม่เพียงพอ เช่น ไลซีน เมทไทโอนีน ทรีโตนีน และทรีโอนีน

รูปที่ 23 กรดอะมิโน เมทไทโอนีน

ที่มา: <http://www.tfac-shop.com/product/142/%E0%B9%81%E0%B8%AD%E0%B8%A5-%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B9%84%E0%B8%98%E0%B9%82%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%B5%E0%B8%99-l-methionine>

อาหารเสริมสำหรับไก่พื้นเมือง

เนื่องจากไก่พื้นเมืองที่ปล่อยเลี้ยงแบบหลังบ้านนั้นสามารถหาอาหารกินตามธรรมชาติได้ เช่น เศษเหลือทางการเกษตร เศษอาหาร ผัก ผลไม้ หนอน แมลงที่อยู่ในแปลงเกษตร แต่เมื่อต้องการเลี้ยงไก่ในจำนวนที่มากขึ้นอาหารตามธรรมชาตินั้นอาจไม่เพียงพอ ประกอบกับปัจจุบันการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริมรายได้เกษตรกรจะเลี้ยงไก่ในโรงเรือน หรือในพื้นที่จำกัดบริเวณ เพื่อให้ง่ายต่อการจัดการด้วยจำนวนไก่ที่เลี้ยงเพิ่มขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องใช้อาหารข้น หรืออาหารสำเร็จรูป ทดแทนอาหารที่ไก่หากินเอง แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรยังสามารถใช้อาหารตามธรรมชาติในท้องถิ่นนำมาเป็นส่วนผสมในการประกอบในสูตรอาหารข้นได้ หรือการใช้ในรูปอาหารเสริม ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนค่าอาหาร โดยมีข้อเสนอแนะให้ใช้เป็นอาหารเสริมหลังไก่อายุ 8-10 สัปดาห์โดยแต่ต้องพิจารณาในไก่ได้รับโภชนาในอาหารที่ครบถ้วนด้วยเช่นกัน มิฉะนั้นอาจส่งผลต่อคุณภาพซาก ซึ่งอาหารที่มีการใช้เลี้ยงและให้เสริมในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีดังนี้

1. ตั๊กกล้วย หรือตั๊กกล้วยหมักการหมักไม่ช่วยให้โปรตีนเพิ่มขึ้นมากนักแต่การหมักที่เหมาะสมจะช่วยให้เกิดจุลินทรีย์ที่ผลิตกรดแลคติกที่มีประโยชน์เพิ่มจำนวนมากขึ้นช่วยเสริมสร้างให้ไก่มีสุขภาพแข็งแรง สามารถให้กินเป็นอาหารเสริม จิกกินคล้ายครีดยัด หรือผสมกับอาหารสำเร็จรูปได้

รูปที่ 24 ตั๊กกล้วยบด

2. แหนแดง เป็นพืชน้ำ มีโภชนาใกล้เคียงกับใบกระถิน ไม่มีสารพิษพวกแทนนิน และโมโนชิน และเป็นแหล่งไวตามินเอที่ดี สามารถนำมาให้ทั้งไก่กินแบบสดและแบบแห้งหรือมาผสมในสูตรอาหารได้

รูปที่ 25 แหนแดง

3. การใช้หุ้เสริมในอาหารไก่ เช่น หุ้เนเปียร์ หุ้หวานอิสราเอล หุ้รูงี่นำมบด หรือห้ให้เสริมรวมในอาหารไม่เกิน 5 เปอร์เซ็นต์ อาจเป็นการปล่อยให้ไก่กินเองอิสระในช่วงกลางวันก่อนให้อาหารข้
4. เช่นหนอนแมลงวัน หนอนแมลงวันลาย สามารถให้กินเสริมหรือใช้ผสมอาหารเลี้ยงไก่พื้นเมืองได้ หนอนแมลงวันลายให้กินสด และเป็นแหล่งอาหารโปรตีนในสูตรอาหารได้

รูปที่ 26 หนอนแมลงวัน (หนอน BSF)

ความต้องการอาหารในไก่พื้นเมือง

ไก่พื้นเมืองแต่ละระยะมีความต้องการสารอาหาร เช่น โปรตีน ไขมัน ไวตามิน แร่ธาตุและพลังงานที่แตกต่างกัน เพื่อใช้ในการดำรงชีวิต การเจริญเติบโต และการให้ผลผลิต ทั้งนี้วัตถุดิบอาหารแต่ละชนิดมีสารอาหารไม่เพียงพอตามความต้องการของสัตว์ ทำให้ต้องนำวัตถุดิบอาหารหลายชนิดมาผสมรวมกัน โดยผ่านการคำนวณปริมาณสารอาหารตามความต้องการในแต่ละช่วงวัยของไก่ ทั้งไก่พื้นเมืองแต่ละระยะต้องการสารอาหารดังนี้

1

ลูกพื้นเมืองไก่เล็ก ระยะแรกเกิดจนถึงอายุ 6 สัปดาห์ ควรให้อาหารที่มีโปรตีนประมาณ 18-20 เปอร์เซ็นต์ พลังงานใช้ประโยชน์ได้ 2,900 กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัม

2

ไก่รุ่น ตั้งแต่อายุ 6 สัปดาห์ขึ้นไปจนถึงขายตลาด ควรให้อาหารที่มีโปรตีนประมาณ 16 เปอร์เซ็นต์ พลังงานใช้ประโยชน์ได้ประมาณ 2,900 กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัม

3

ไก่พ่อแม่พันธุ์ ตั้งแต่อายุ 23 สัปดาห์ขึ้นไป ควรให้อาหารที่มีโปรตีนประมาณ 15-16 เปอร์เซ็นต์ พลังงานใช้ประโยชน์ได้ประมาณ 2,800 กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัม

อย่างไรก็ตาม ความต้องการข้างต้นเป็นเพียงแนวทางในการประกอบอาหารสัตว์ ซึ่งยังมีงานวิจัยหรือรายงานต่าง ๆ ถึงความต้องการโภชนะของไก่พื้นเมือง ซึ่งอาจขึ้นกับสายพันธุ์ ชนิดของวัตถุดิบอาหาร หรือการใช้สารเสริมต่าง ๆ

ตัวอย่าง

1. โปรแกรมอาหารไก่พื้นเมืองไทยลูกผสม ระดับโปรตีน 21, 19, 17, 15 และ 14 เปอร์เซ็นต์ ที่ใช้กับไก่ในช่วงอายุ 0-2, 2-5, 5-8, 8-10 และ 10-13 สัปดาห์ (กรณีที่ใช้อาหารสำเร็จรูปทางการค้า: Maliwan et al, 2017)
2. อาหารไก่พื้นเมืองไทยลูกผสม ระดับโปรตีน 22, 20, 18, 16 เปอร์เซ็นต์ ที่ใช้กับไก่ในช่วงอายุ 0-4, 4-8, 8-12, 12-16 สัปดาห์ (กรณีที่ผสมอาหารใช้เอง)

วิธีการคำนวณสูตรอาหารไก่พื้นเมือง

ในการคำนวณสูตรอาหารเพื่อประกอบสูตรอาหารไก่พื้นเมืองนั้น สิ่งที่ต้องทราบก่อนดำเนินการออกสูตรได้แก่ 1) ชนิด อายุ และความต้องการโภชนะของสัตว์ 2) คุณค่าทางโภชนะของวัตถุดิบอาหารที่นำมาประกอบสูตรและข้อจำกัดในการใช้ ราคาวัตถุดิบปัจจุบัน เพื่อจะได้สูตรอาหารที่เหมาะสมกับความต้องการของสัตว์และมีราคาถูก (วัตถุดิบอาหารในท้องถิ่น) ซึ่งในการคำนวณวัตถุดิบอาหารสัตว์อย่างง่ายจะยึดหลักความต้องการโปรตีนเป็นหลัก โดยการทดแทนวัตถุดิบบางตัว หรือการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณ แต่ในที่นี้ขอแนะนำในการปรับค่าโปรตีนในอาหาร

ตัวอย่าง

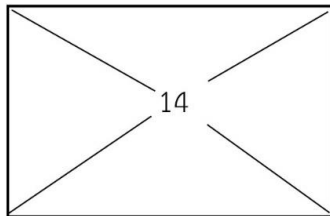
กรณีที่เกษตรกรมีอาหารไก่ไข่โปรตีน 18 เปอร์เซ็นต์ แต่ในชุมชนมีปลายข้าวซึ่งเป็นเศษเหลือทางการเกษตร และต้องการเสริมปลายข้าวในอาหารโดยต้องการให้อาหารมีโปรตีนไม่น้อยกว่า 14 เปอร์เซ็นต์เพื่อเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ให้ดำเนินการโดยวิธีเปียสัน-สแควร์ ดังนี้

- 1 เขียนตารางสี่เหลี่ยมในกระดาษ
- 2 ใส่ค่าเปอร์เซ็นต์โปรตีนที่ต้องการผสมอาหารไว้ตรงกลาง
- 3 เขียนชื่อวัตถุดิบอาหารพร้อมเปอร์เซ็นต์โปรตีนไว้ที่มุมด้านซ้าย มุมละชนิด
- 4 หาผลต่างของวัตถุดิบทั้งสองชนิดใส่ไว้ที่มุมทแยงด้านขวา
- 5 ความแตกต่างที่ได้คืออัตราส่วนผสมของอาหาร 2 ชนิด นำมาคำนวณให้ได้อาหารผสม 100 กิโลกรัม

ตัวอย่าง

ปลายข้าว 8 %

อาหารไก่ไข่ 18%

$$18-14 = 4$$

$$14-8=6$$

$$\text{รวม } 4+6=10 \text{ ส่วน}$$

ดังนั้นจะได้อาหารผสมรวม 10 ส่วน ซึ่งประกอบด้วยปลายข้าว 4 ส่วน และอาหารไก่ไข่ 6 ส่วน ซึ่งเมื่อคิดเป็นอาหารผสม 100 ส่วนจะได้ดังนี้

$$\text{ปลายข้าว} = \frac{4}{10} \times 100 = 40 \text{ กิโลกรัม}$$

$$\text{อาหารไก่ไข่} = \frac{6}{10} \times 100 = 60 \text{ กิโลกรัม}$$

ซึ่งเมื่อนำปลายข้าว 40 กิโลกรัม ผสมกับอาหารไก่ไข่ 60 กิโลกรัม จะได้อาหารจำนวน 100 กิโลกรัม ที่มีโปรตีน 14 เปอร์เซ็นต์ เป็นการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาเสริมในอาหารสำเร็จรูป โดยผ่านการคำนวณปริมาณโปรตีนตามความต้องการของไก่พื้นเมืองพ่อแม่พันธุ์ที่ต้องการโปรตีน 14-15 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งช่วยลดต้นทุนอาหาร หรืออาจใช้วิธีค้นหาสูตรอาหารตามคำแนะนำของหน่วยงานต่างที่ออกสูตรเผยแพร่

ขั้นตอนการผสมอาหารไก่พื้นเมือง

ในการผสมอาหารที่ดีมีคุณภาพและราคาถูก มีสารอาหารครบตรงกับความต้องการของไก่พื้นเมืองในแต่ละช่วงอายุเพื่อใช้ในฟาร์ม ต้องคำนึงถึงปริมาณโภชนะหรือปริมาณสารอาหารชนิดต่าง ๆ นอกจากนี้การตรวจสอบคุณภาพและการเลือกใช้วัตถุดิบอาหารอย่างถูกต้อง ทั้งคุณภาพและราคาเหมาะสม โดยหลักสำคัญในการผสมอาหารเลี้ยงสัตว์คือ ต้องผสมวัตถุดิบอาหารชนิดต่าง ๆ ให้เข้าเป็นเนื้อเดียวกันทำให้เมื่อสัตว์กินอาหารจะได้รับสารอาหารตามสัดส่วนของวัตถุดิบเหมือนสูตรที่ได้คำนวณไว้ ทั้งนี้มีปัจจัยที่จะส่งผลให้การผสมอาหารเข้ากันได้ยากหรือง่าย ดังนี้

1. ขนาดชิ้นของวัตถุดิบอาหาร

วัตถุดิบอาหารที่ใช้ในสูตรอาหารควรมีขนาดชิ้นใกล้เคียงกัน และวัตถุดิบอาหารยังมีขนาดชิ้นเล็ก ทำให้การผสมสามารถเข้ากันได้ง่ายมากขึ้น เนื่องจากวัตถุดิบอาหาร ประเภทวิตามิน กรดอะมิโน แร่ธาตุ ยาปฏิชีวนะ ฯลฯ จะลักษณะเป็นผงค่อนข้างละเอียดมาก ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องบดวัตถุดิบอาหารชนิดอื่น ๆ ที่ใช้ในสูตรอาหารให้มีขนาดชิ้นเล็กด้วย จึงจะสามารถผสมเข้ากันได้ดี ซึ่งวัตถุดิบอาหารบางชนิด เช่น ปลาปน รำละเอียด มีลักษณะเป็นผงขนาดชิ้นเล็กอยู่แล้วสามารถใช้ผสมอาหารได้เลย แต่วัตถุดิบอาหารบางชนิด เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง มันเส้น กากถั่วเหลือง อยู่ในรูปที่เป็นเม็ดหรือมีขนาดชิ้นใหญ่ ก่อนจะผสมอาหารจึงต้องบดให้ละเอียดก่อนจะใช้ผสมเข้ากับวัตถุดิบอาหารอย่างอื่น

2. ความถ่วงจำเพาะของวัตถุดิบอาหารหรือความหนาแน่นไม่เท่ากัน

เช่น ข้าวโพด ปลาปน ข้าว ปลาปน มีความถ่วงจำเพาะสูงกว่ากากถั่วเหลือง ใบกระถินปน มันเส้นบด ทำให้ในการจัดการผสมอาหารด้วยเครื่องวัตถุดิบอาหารเหล่านี้มักจะเกิดการแยกส่วนได้ง่ายมาก ดังนั้นผู้ผสมอาหารต้องคอยสังเกตและระมัดระวังเป็นพิเศษ

3. สัดส่วนของวัตถุดิบอาหารในการผสมอาหาร

วัตถุดิบอาหารที่มีสัดส่วนมากหรือใช้จำนวนมาก ได้แก่ วัตถุดิบอาหารประเภทแป้งหรือกลุ่มพลังงาน (ข้าวโพด หรือ ปลาปน) ใช้ในประมาณ 40–60 เปอร์เซ็นต์ในสูตรอาหาร และวัตถุดิบอาหารที่ใช้จำนวนน้อยในสูตรอาหาร เช่น วิตามิน-แร่ธาตุ กรดอะมิโน และยาปฏิชีวนะ ใช้ประมาณ 0.25–1.00 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งส่งผลต่อการกระจายตัวในกองผสมอาหาร สามารถแก้ปัญหาโดยเอาวัตถุดิบอาหารพวกที่ใช้จำนวนมากบางส่วนมาผสมกับวัตถุดิบอาหารที่ใช้จำนวนน้อยให้น้ำหนักเพิ่มมากขึ้น คลุกเคล้าให้ดี แล้วจึงผสมเข้ากับวัตถุดิบอาหารส่วนอื่นจะช่วยทำให้การกระจายตัวของวัตถุดิบอาหารที่ใช้น้อยในอาหารดีขึ้น

4. การเสริมไขมัน น้ำมัน หรือของเหลวในสูตรอาหาร

สูตรอาหารที่มีการเสริมด้วยไขมันไม่ว่าจะเป็นไขมันพืชหรือไขมันสัตว์หรือเสริมด้วยกากน้ำตาล น้ำสาเหล้า จะช่วยทำให้อาหารที่ผสมคลุกเคล้ากันดีแล้วอยู่ตัว หรือแยกส่วนกันยากขึ้น แต่ต้องทำการผสมของเหลวกับวัตถุดิบอาหาร เช่น กากถั่วเหลือง ก่อนที่จะนำไปผสมคลุกเคล้าในกองอาหารหรือส่วนผสมอื่น ๆ

วิธีการผสมอาหารสัตว์

1 ใช้เครื่องจักรกล

โดยปกติจะใช้ในการผลิตอาหารในปริมาณมาก ๆ ซึ่งชนิดของเครื่องผสมอาหารมีหลายชนิด ขึ้นอยู่กับปริมาณอาหารที่จะผสมต่อครั้ง จึงไม่เหมาะกับเกษตรกรรายย่อย การผสมอาหารสัตว์ด้วยเครื่องผสมอาหารจะช่วยให้กระบวนการผสมอาหารสะดวกมากขึ้น

2 การผสมอาหารด้วยมือ

เป็นวิธีการที่เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อย และผสมอาหารสัตว์ในแต่ละวันไม่เกิน 100–200 กิโลกรัม นอกจากนี้ยังเหมาะกับฟาร์มที่อยู่ห่างจากระบบไฟฟ้า โดยใช้พลั่วเป็นอุปกรณ์หลักและใช้แรงงานจากคน จึงเหมาะสำหรับผู้เพิ่งเริ่มต้นเลี้ยงสัตว์ใหม่ ๆ สัตว์ที่เลี้ยงมีจำนวนน้อย

2.1

การชั่งวัตถุดิบอาหารสัตว์ต้องเลือกเครื่องชั่งให้เหมาะสมกับอาหารที่จะใช้ตามสูตรอาหาร หากใช้เครื่องชั่งขนาดใหญ่ชั่งวัตถุดิบที่ใช้ปริมาณน้อย อาจทำให้ปริมาณคลาดเคลื่อนได้

2.2

นำมาเทกองรวมกันให้เป็นชั้นๆ

2.3

ใช้พลั่วทยอยตักอาหารที่อยู่ในกองผสมให้เข้ากันและตักกองใหม่

2.4

เมื่อผสมให้วัตถุดิบเข้ากันแล้วให้ทำการตรวจเช็คด้วยการสุ่มอาหารจากกลางกองเพื่อตรวจเช็ค แล้วบรรจุกระสอบหรือนำไปเลี้ยงสัตว์

ภาพที่ 27 การผสมอาหารด้วยมือ
ที่มา : อุทัย คັນโธ (2529)

ข้อปฏิบัติในการผสมอาหารด้วยมือ

1. ผู้ที่จะทำการผสมควรสวมหน้ากากปิดจมูก สวมหมวกกันฝุ่น เพื่อกันอันตรายจากฝุ่นละออง
2. บริเวณผสมอาหารต้องสะอาด และกว้างพอที่จะวางวัตถุดิบอาหารสัตว์ได้ประมาณ 100–200 กิโลกรัมหรือนอกนั้น
3. ไม่ควรเป็นที่โล่ง เพื่อป้องกันแสงแดดและลมโกรก ถ้าเป็นที่โล่งให้ใช้ฉากกันเพื่อป้องกันลมพัดเอาวิตามินสูญหาย
4. ไม่ควรให้น้ำมันหรือไขมันสัมผัสแร่ธาตุโดยตรง อาจทำให้แร่ธาตุบางชนิดเสื่อมได้
5. ควรผสมอาหารให้เป็นเนื้อเดียวกันโดยดูจากสีของอาหาร

ตารางที่ 1

แนวทางการให้อาหารแก่พื้นเมืองอายุ 1 – 16 สัปดาห์

อายุ (สัปดาห์)	น้ำหนักตัวเฉลี่ย (กรัม)	ปริมาณอาหารที่กินเฉลี่ย (กรัม/ตัว/วัน)	อัตราแลกเนื้อ
1	49	7	0.86
2	76	11	1.48
3	115	21	2.18
4	185	30	2.45
5	250	32	2.46
6	370	33	2.48
7	443	38	2.50
8	363	45	2.56
9	676	50	2.62
10	872	55	2.75
11	901	57	2.79
12	1146	64	2.80
13	1248	66	2.97
14	1386	69	3.21
15	1490	73	3.46
16	1689	80	3.50

ที่มา : ดัดแปลงจาก กรมปศุสัตว์ (2546)

การจัดการโปรแกรมอาหารสำหรับไก่พื้นเมือง

สูตรอาหารสำหรับไก่พื้นเมืองในแต่ละช่วงอายุ

ตารางที่ 2

ชนิดและปริมาณของวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ใช้เป็นส่วนประกอบสูตรอาหาร และปริมาณโภชนาที่ได้จากการคำนวณ ในช่วงอายุ 0-4 สัปดาห์

วัตถุดิบอาหารสัตว์	สูตรที่ 1	สูตรที่ 2	สูตรที่ 3	สูตรที่ 4	สูตรที่ 5
กากเนื้อเมล็ดในปาล์มน้ำมัน	-	-	10.000	-	-
กากมะพร้าว	-	-	-	10.00	15.000
ข้าวโพด	53.375	53.277	42.444	44.397	39.925
กากถั่วเหลือง, โปรตีน 44%	27.487	27.800	26.080	24.528	22.918
ถั่วเหลืองไขมันเต็ม/ถั่วอบ	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
เนื้อหมูปน, โปรตีน 50%	8.000	7.750	8.000	7.750	7.750
น้ำมันปาล์ม	2.125	2.160	4.390	4.190	5.220
เปลือกหอย, CaCO ₃	0.900	0.900	0.900	0.900	0.900
โมโนแคลเซียมฟอสเฟต,P21	0.700	0.700	0.700	0.700	0.700
ดีแอล-เมทไทโอนีน	0.332	0.332	0.381	0.392	0.423
แอล-ไลซีน	0.090	0.090	0.115	0.150	0.170
แอล-ทรีโอนีน	0.091	0.091	0.090	0.093	0.094
เกลือ	0.400	0.400	0.400	0.400	0.400
พรีมิกซ์ไก่เนื้อ	0.500	0.500	0.500	0.500	0.500
รวม	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
ปริมาณโภชนาที่ได้จากการคำนวณ (%)					
โปรตีนรวม	22.00	22.00	22.00	22.00	22.00
พลังงานที่ใช้ประโยชน์ได้ (kcal/Kg)	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000
แคลเซียม	1.06	1.05	1.08	1.05	1.05
ฟอสฟอรัสที่ใช้ประโยชน์ได้	0.53	0.52	0.52	0.52	0.51
เมทไทโอนีน	0.63	0.66	0.68	0.66	0.69
เมทไทโอนีน + ซิสตีน	0.90	0.90	0.90	0.90	0.90
ไลซีน	1.10	1.11	1.10	1.11	1.11
ทรีโทเฟน	0.24	0.23	0.23	0.23	0.22
ทรีโอนีน	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80

ที่มา : ดัดแปลงจาก Maliwan, et al. (2017)

ตารางที่ 3

ชนิดและปริมาณของวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ใช้เป็นส่วนประกอบสูตรอาหารและปริมาณโภชนะที่ได้จากการคำนวณในช่วงอายุ 4-8 สัปดาห์

วัตถุดิบอาหารสัตว์	สูตรที่ 1	สูตรที่ 2	สูตรที่ 3	สูตรที่ 4	สูตรที่ 5
กากเนื้อเมล็ดในปาล์มน้ำมัน	-	-	20.000	-	-
กากมะพร้าว	-	-	-	15.000	25.000
ข้าวโพด	59.412	59.332	37.508	45.981	37.090
กากถั่วเหลือง, โปรตีน 44%	25.320	24.910	22.530	20.032	16.780
ถั่วเหลืองไขมันเต็ม/ถั่วอบ	4.500	5.000	4.500	5.000	5.000
เนื้อหมูปน, โปรตีน 50%	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
น้ำมันปาล์ม	2.115	2.060	6.650	5.120	7.150
เปลือกหอย, CaCO_3	0.930	0.930	0.930	0.930	0.930
โมโนแคลเซียมฟอสเฟต,P21	0.430	0.475	0.430	0.475	0.475
ดีแอล-เมทไทโอนีน	0.192	0.192	0.282	0.283	0.344
แอล-ไลซีน	0.100	0.100	0.170	0.175	0.225
แอล-ทรีโอนีน	0.101	0.101	0.100	0.104	0.106
เกลือ	0.400	0.400	0.400	0.400	0.400
พรีมิกซ์ไก่เนื้อ	0.500	0.500	0.500	0.500	0.500
รวม	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
ปริมาณโภชนะที่ได้จากการคำนวณ (%)					
โปรตีนรวม	20.00	20.00	20.00	20.00	20.00
พลังงานที่ใช้ประโยชน์ได้ (kcal/Kg)	3,050	3,050	3,050	3,050	3,050
แคลเซียม	0.90	0.91	0.93	0.90	0.90
ฟอสฟอรัสที่ใช้ประโยชน์ได้	0.40	0.39	0.38	0.39	0.38
เมทไทโอนีน	0.47	0.52	0.55	0.54	0.60
เมทไทโอนีน + ซีสตีน	0.72	0.72	0.72	0.72	0.72
ไลซีน	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
ทรีโทเฟน	0.22	0.21	0.19	0.19	0.16
ทรีโอนีน	0.74	0.74	0.74	0.74	0.74

ที่มา : ดัดแปลงจาก Maliwan, et al. (2017)

ตารางที่ 4

ชนิดและปริมาณของวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ใช้เป็นส่วนประกอบ
สูตรอาหารและปริมาณโภชนาที่ได้จากการคำนวณในช่วงอายุ
8-12 สัปดาห์

วัตถุดิบอาหารสัตว์	สูตรที่ 1	สูตรที่ 2	สูตรที่ 3	สูตรที่ 4	สูตรที่ 5
กากเนื้อเมล็ดในปาล์มน้ำมัน	-	-	20.000	-	-
กากมะพร้าว	-	-	-	15.000	25.000
ข้าวโพด	64.770	64.879	42.870	51.554	42.666
กากถั่วเหลือง, โปรตีน 44%	21.700	20.950	18.900	16.065	12.800
ถั่วเหลืองไขมันเต็ม/ถั่วอบ	4.500	5.000	4.500	5.000	5.000
เนื้อหมูปน, โปรตีน 50%	4.250	4.500	4.250	4.500	4.500
น้ำมันปาล์ม	2.088	1.980	6.630	5.020	7.060
เปลือกหอย, CaCO_3	1.000	1.050	1.000	1.050	1.050
โมโนแคลเซียมฟอสเฟต, P21	0.470	0.420	0.470	0.420	0.420
ดีแอล-เมทไทโอนีน	0.162	0.162	0.252	0.253	0.314
แอล-ไลซีน	0.050	0.050	0.120	0.125	0.175
แอล-ทรีโอนีน	0.110	0.109	0.108	0.113	0.115
เกลือ	0.400	0.400	0.400	0.400	0.400
พรีมิกซ์ไก่เนื้อ	0.500	0.500	0.500	0.500	0.500
รวม	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
ปริมาณโภชนาที่ได้จากการคำนวณ (%)					
โปรตีนรวม	18.000	18.000	18.000	18.000	18.000
พลังงานที่ใช้ประโยชน์ได้ (kcal/Kg)	3,100	3,100	3,100	3,100	3,100
แคลเซียม	0.81	0.84	0.85	0.84	0.84
ฟอสฟอรัสที่ใช้ประโยชน์ได้	0.35	0.35	0.33	0.33	0.31
เมทไทโอนีน	0.42	0.42	0.50	0.51	0.56
เมทไทโอนีน + ซิสทีน	0.65	0.65	0.65	0.65	0.65
ไลซีน	0.85	0.85	0.85	0.85	0.85
ทรีโพรเฟน	0.20	0.19	0.17	0.16	0.14
ทรีโอนีน	0.68	0.68	0.68	0.68	0.68

ที่มา : ดัดแปลงจาก Maliwan, et al. (2017)

ตารางที่ 5

ชนิดและปริมาณของวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ใช้เป็นส่วนประกอบสูตรอาหารและปริมาณโภชนาที่ได้จากการคำนวณในช่วงอายุ 12-16 สัปดาห์ หรือ 12 สัปดาห์ เป็นต้นไป

วัตถุดิบอาหารสัตว์	สูตรที่ 1	สูตรที่ 2	สูตรที่ 3	สูตรที่ 4	สูตรที่ 5
กากเนื้อเมสึดในปาล์มน้ำมัน	-	-	20.000	-	-
กากมะพร้าว	-	-	-	15.000	25.000
ข้าวโพด	70.280	69.951	48.392	56.577	47.708
กากถั่วเหลือง, โปรตีน 44%	15.400	15.460	12.600	10.602	7.330
ถั่วเหลืองไขมันเต็ม/ถั่วอบ	5.500	5.500	5.500	5.500	5.500
เนื้อหมูปน, โปรตีน 50%	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
น้ำมันปาล์ม	1.860	1.970	6.390	5.033	7.060
เปลือกหอย, CaCO_3	1.050	1.200	1.050	1.200	1.200
โมโนแคลเซียมฟอสเฟต, P21	0.470	0.470	0.470	0.470	0.470
ดีแอล-เมทไทโอนีน	0.162	0.172	0.252	0.263	0.324
แอล-ไลซีน	0.200	0.200	0.270	0.275	0.325
แอล-ทรีโอนีน	0.178	0.177	0.176	0.180	0.183
เกลือ	0.400	0.400	0.400	0.400	0.400
พรีมิกซ์ไก่เนื้อ	0.500	0.500	0.500	0.500	0.500
รวม	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
ปริมาณโภชนาที่ได้จากการคำนวณ (%)					
โปรตีนรวม	16.00	16.00	16.00	16.00	16.00
พลังงานที่ใช้ประโยชน์ได้ (kcal/Kg)	3,150	3,150	3,150	3,150	3,150
แคลเซียม	0.80	0.86	0.84	0.86	0.86
ฟอสฟอรัสที่ใช้ประโยชน์ได้	0.33	0.33	0.31	0.31	0.30
เมทไทโอนีน	0.40	0.41	0.48	0.49	0.55
เมทไทโอนีน + ซิสตีน	0.61	0.62	0.61	0.62	0.62
ไลซีน	0.85	0.85	0.85	0.85	0.85
ทรีโทเฟน	0.16	0.16	0.14	0.13	0.11
ทรีโอนีน	0.68	0.68	0.68	0.68	0.68

ที่มา : ดัดแปลงจาก Maliwan, et al. (2017)

เอกสารอ้างอิง

- กรมปศุสัตว์. 2546. คู่มือการเลี้ยงไก่พื้นเมือง. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- อุทัย คั่นโธ. 2529. อาหารและการผลิตอาหารเลี้ยงสุกรและสัตว์ปีก. ศูนย์วิจัยและฝึกอบรม
การเลี้ยงสุกรแห่งชาติ. ภาควิชาสัตวบาล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน
นครปฐม.
- Maliwan, P., Khempaka, S., & Molee, W. (2017). Evaluation of various feeding
programmes on growth performance, carcass and meat qualities of Thai
indigenous crossbred chickens. South African Journal of Animal Science,
47(1), 16-25.

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

109 หมู่ที่ 2 ตำบลท่าใหญ่
อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
80110

คณะผู้จัดทำ

ดร.ณปภัช ช่วยชูหนู
ผศ.ดร.จรีวรรณ จันทรังค
ผศ.ดร.ประพจน์ มลิวัลย์
นางสาวนวลนพมล ศรีอุทัย